

ประเด็น สังคม ฉบับที่ B48	14 ต.ค. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สังคม	MOU 43 และ MOU 44: ข้อตกลงชายแดนไทย-กัมพูชา กับ อนาคตความสัมพันธ์สองประเทศ	
ประเด็นสำคัญ	- จุดเริ่มต้นของ MOU 43 บันทึกความเข้าใจปี 2000 - MOU 44 บันทึกความเข้าใจปี 2001 - มุมมองปัจจุบันและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทย - ข้อเสนอแนะ	

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ประเด็น MOU 43 และ MOU 44 กลับมาอยู่ในความสนใจของสังคมไทยอีกครั้ง ทั้งในสื่อ สภาผู้แทนราษฎร และเวทีสาธารณะ หลายคนอาจสงสัยว่าข้อตกลงเหล่านี้คืออะไร เหตุใดจึงกลายเป็นประเด็นทางการเมือง และมีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไร บทความนี้จะอธิบายให้เข้าใจอย่างรอบด้าน ทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ กฎหมายระหว่างประเทศ และนโยบายความมั่นคงในปัจจุบัน

จุดเริ่มต้นของ MOU 43 บันทึกความเข้าใจปี 2000

ข้อตกลงที่คนไทยเรียกว่า MOU 43 (พ.ศ. 2543) หรือที่กัมพูชาเรียกว่า MOU 2000 มีชื่อเต็มว่า “บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนทางบกระหว่างราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา” ลงนามเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2543

การทำ MOU ฉบับนี้เกิดจากความพยายามของทั้งสองประเทศในการหาทางออกอย่างสันติ หลังจากมีข้อพิพาทชายแดนเรื้อรังตั้งแต่สมัยอาณานิคมฝรั่งเศส โดยเฉพาะบริเวณเทือกเขาดงรักและพื้นที่รอบ ปราสาทพระวิหาร ซึ่งกลายเป็นจุดอ่อนไหวทางการเมืองและอารมณ์ของคนทั้งสองชาติ

MOU 43 มีเป้าหมายเพื่อกำหนดกรอบการทำงานของ คณะกรรมาธิการเขตแดนร่วมไทย-กัมพูชา (Joint Border Committee: JBC) ทำหน้าที่สำรวจแนวเขตแดนตามสนธิสัญญาเดิมระหว่างสยามและฝรั่งเศสในปี 1904 และ 1907 รวมทั้งจัดทำหลักเขตแดนใหม่โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

สาระสำคัญของ MOU 43 คือ

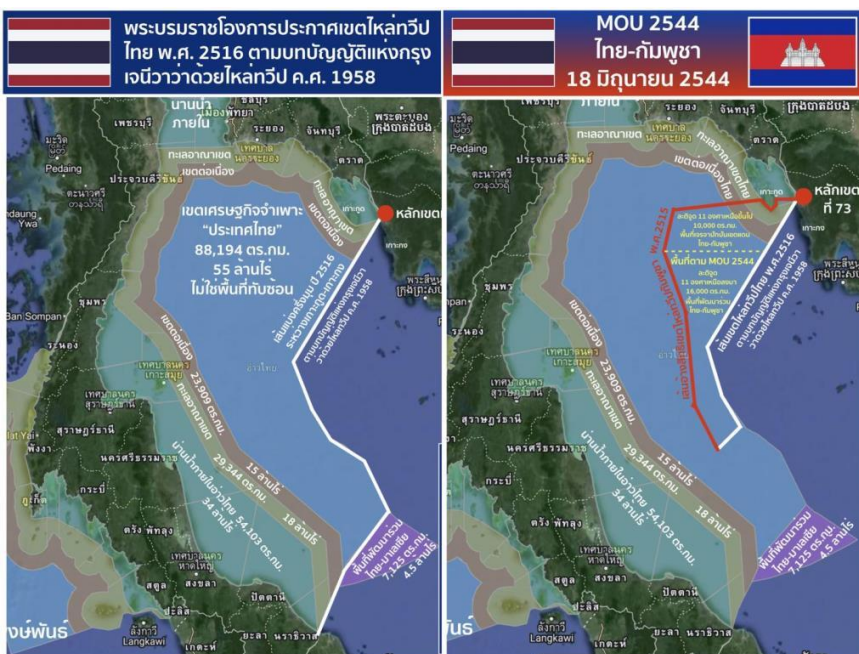
- ห้ามทั้งสองประเทศเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ในเขตพิพาทโดยพลการ
- ห้ามบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง
- ใช้แนวทาง “การเจรจา” เป็นหลัก

แม้จะมีข้อเข้าใจผิดในสังคมว่า MOU 43 ทำให้ไทย **เสียพื้นที่** แต่ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ข้อตกลงนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงเขตแดนโดยอัตโนมัติ และถือเป็นเพียง **กรอบเทคนิค** เพื่อให้เกิดการเจรจาโดยสันติวิธีเท่านั้น

อย่างไรก็ดี ความอ่อนไหวรอบปราสาทพระวิหารในช่วงปี 2551-2554 ทำให้ MOU 43 ถูกหยิบมาเป็นประเด็นทางการเมืองซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดเหตุปะทะระหว่างทหารไทยและกัมพูชา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาชายแดนไม่ใช่แค่เรื่องของเส้นบนแผนที่ แต่เป็นเรื่องของความไว้วางใจทางการเมืองและอัตลักษณ์ชาติ

MOU 44 บันทึกความเข้าใจปี 2001

หนึ่งปีหลังจากนั้น ทั้งสองประเทศได้ลงนามใน MOU 44 (พ.ศ. 2544) หรือที่กัมพูชาเรียกว่า MOU 2001 มีชื่อเต็มว่า “Memorandum of Understanding between the Kingdom of Thailand and the Kingdom of Cambodia regarding the Area of Their Overlapping Maritime Claims to the Continental Shelf”

ข้อตกลงนี้มุ่งจัดการปัญหาพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทย ซึ่งครอบคลุมพื้นที่กว่า 26,000 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพทางพลังงานสูง คาดว่ามีแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอยู่ใต้ทะเล จึงเป็นผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ของทั้งสองประเทศ

MOU 44 ตั้งขึ้นเพื่อกำหนด กรอบการเจรจา โดยมี

คณะกรรมการเทคนิคร่วม (Joint Technical Committee JTC) เป็นผู้ดำเนินงาน และย้ำว่า

- การดำเนินการในพื้นที่ทับซ้อนจะไม่กระทบสิทธิของทั้งสองประเทศ
- ห้ามขุดเจาะหรือสำรวจพลังงานฝ่ายเดียว
- ยึดหลักการตามกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (UNCLOS 1982)

กัมพูชามองว่า MOU 2001 เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลร่วมกับไทย ขณะที่ฝ่ายไทยมองว่าเป็นกรอบทางเทคนิคที่เปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต แต่ไม่กระทบต่ออธิปไตย

ในช่วงปี 2567–2568 ประเด็น MOU 44 กลับมาเป็นข่าวอีกครั้ง หลังจากรัฐบาลไทยและกัมพูชาเริ่มหารือเรื่อง การรื้อฟื้นคณะกรรมการเทคนิคร่วม (JTC) เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของการพัฒนาร่วมทรัพยากรพลังงานในพื้นที่ทับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับบริบทพลังงานโลกที่มีความต้องการพลังงานสะอาดและราคาน้ำมันผันผวนสูง

มุมมองปัจจุบันและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับประเทศไทย

1. ด้านความมั่นคงและอธิปไตย

MOU ทั้งสองฉบับเป็นเพียงกรอบทางเทคนิค ไม่ได้ลดทอนอธิปไตยไทยโดยตรง แต่เนื่องจากชายแดนไทย–กัมพูชายังไม่มีการปักปันเส้นสุดท้าย ความเข้าใจผิดทางการเมืองอาจถูกใช้สร้างความขัดแย้งในประเทศได้ง่าย การสื่อสารอย่างโปร่งใสของรัฐบาลจึงมีความสำคัญ เพื่อป้องกันการบิดเบือนข้อมูลที่อาจกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2. ด้านเศรษฐกิจและพลังงาน

หากสามารถดำเนินการร่วมมือทางทะเลภายใต้ MOU 44 ได้อย่างสมดุล ไทยจะมีโอกาสเข้าถึงแหล่งพลังงานใหม่ ลดการพึ่งพาการนำเข้าพลังงาน และสร้างความมั่นคงทางพลังงานในระยะยาว แต่หากเจรจาไม่โปร่งใสหรือไม่รอบคอบ ไทยอาจเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมหาศาลให้กับกัมพูชาหรือบริษัทพลังงานต่างชาติ

3. ด้านภูมิรัฐศาสตร์และการทูต

สถานการณ์ภูมิภาคในปัจจุบัน โดยเฉพาะการแข่งขันอิทธิพลระหว่างจีนและสหรัฐฯ ทำให้ไทยต้องรักษาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างระมัดระวัง การเดินทางความร่วมมือกับกัมพูชาในลักษณะ Win-Win จะช่วยเสริมบทบาทของไทยในอาเซียน ในฐานะประเทศที่ใช้การทูตอย่างสร้างสรรค์เพื่อจัดการข้อพิพาทระหว่างประเทศ

4. ด้านสังคมและจิตสำนึกของคนไทย

ประเด็นชายแดนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ชาตินิยม การสื่อสารของภาครัฐควรมุ่งสร้างความเข้าใจมากกว่าการปลุกอารมณ์ เพราะในยุคข้อมูลข่าวสารที่ข่าวปลอมแพร่เร็ว การให้ข้อมูลที่ถูกต้องคือเครื่องมือสำคัญในการรักษาความมั่นคงทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างโปร่งใส ทั้งรายงานการประชุม JBC และ JTC เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าการเจรจาเป็นไปเพื่อประโยชน์ของชาติ
2. จัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญอิสระด้านกฎหมายและภูมิศาสตร์ เพื่อให้คำปรึกษาเชิงเทคนิคในการเจรจา
3. พัฒนาแนวทางการใช้ทรัพยากรพลังงานร่วม ที่เป็นธรรม โดยยึดหลักผลประโยชน์ร่วมและความยั่งยืน
4. ส่งเสริมความรู้เรื่องกฎหมายทะเลและเขตแดนระหว่างประเทศ แก่สาธารณะ เพื่อป้องกันการตกเป็นเหยื่อของข้อมูลบิดเบือน

เส้นเขตแดนบนแผนที่อาจแบ่งพื้นที่ แต่ไม่ควรแบ่งหัวใจของเพื่อนบ้าน MOU 43 และ MOU 44 สอนเราว่าการปกป้องอธิปไตยไม่ได้หมายถึง การสร้างกำแพงแห่งความหวาดระแวง หากแต่คือ การใช้สติและปัญญาหาทาง เพื่อรักษามลประโยชน์ของชาติอย่างมีศักดิ์ศรี พร้อมเปิดประตูสู่ความร่วมมือที่ยั่งยืนในภูมิภาค

เพราะในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความมั่นคงไม่ได้มาจากการถือเขตแดนเพียงอย่างเดียว แต่มาจากการ “เข้าใจและอยู่ร่วมกันได้ดีที่สุด”

พ.อ.หญิง ฌักกั ภัคคะกรณ์

อจ.ทก.สมย.วทบ.

อ้างอิง

1. กรมประชาสัมพันธ์. (2567). ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ MOU 43. เว็บไซต์ prd.go.th
2. ไทยพีบีเอส. (2567). เปิดรายละเอียด MOU 44 กับกัมพูชา. เว็บไซต์ thaipbs.or.th
3. The Standard. (2567). Explainer: ทำความเข้าใจ MOU 43 ไทย-กัมพูชา
4. The 101 World. (2567). ความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับ MOU 44 และการเจรจาทะเลไทย-กัมพูชา
5. ไทยโพสต์, มติชน, ผู้จัดการออนไลน์ (2567). รายงานข่าววิเคราะห์ประเด็นชายแดนไทย-กัมพูชา